

Innhold

Forord	9
KAPITTEL 1	
En generasjon med begrepet samfunnssikkerhet	11
1.1 Samfunnssikkerhet i praksis	12
1.2 Samfunnssikkerhet betyr at vi ser på samfunnet som et sikkerhetssystem.	13
1.3 Samfunnssikkerhet som fag og forvaltningstema – et tilbakeblikk.	19
1.4 Risikoinformert styring – kunnskapen om sikkerhet	20
1.5 Fremveksten av risikoanalyser i kommunene – eksempel på innføringen av risikoinformert styring i hele Norge.	22
1.6 Ulykker i et historisk perspektiv	24
1.7 Risikobeskrivelser med vekt på fremtiden	34
Oppgaver.	37
Videre lesning.	38
KAPITTEL 2	
Fortolkning av sikkerhet og risiko i samfunnssikkerhetsarbeidet.	39
2.1 Kunnskapssyn og styringsmulighet i samfunnssikkerhet	40
2.2 Kunnskapssynet og det vitenskapsfilosofiske utgangspunktet gir dramatiske forskjeller	42
2.3 Våre definisjoner av vesentlige begreper	46
2.4 Fra ulykker til kriser – betydning for samfunnssikkerheten	54
2.5 Kjennetegn og egenskaper ved kriser	57
2.6 Ulike fagdisipliners tilnærminger til kriser og kunnskap om samfunnssikkerhet	60
Oppgaver.	61
Videre lesning.	63
KAPITTEL 3	
Modell for sikkerhetsstyring av samfunnet	64
3.1 Modell for sikkerhetsstyring – mål, virkemidler og rammebetingelser.	65
3.2 Diskusjon	86
Oppgaver.	87
Videre lesning.	88

KAPITTEL 4

Samfunnsplanlegging, forvaltning og sikkerhet	89
4.1 Introduksjon	90
4.2 Forvaltningsnivåene i Norge	91
4.3 Samfunnsplanlegging	94
4.4 Planlegging basert på instrumentell rasjonalitet	97
4.5 Det kommunikative idealet	100
4.6 Planlegging i møte med maktens rasjonalitet	104
4.7 Eksempel – helhetlig ROS i kommuneplanlegging	109
4.8 Vårt syn på samfunnsplanlegging	113
4.9 Grunnleggende teorier for styring av sikkerhet og risiko i organisasjoner	115
4.10 Vår tilnærming til sikkerhetsstyring	124
Oppgaver	127
Videre lesning	128

KAPITTEL 5

Samfunnssikkerhet i et systemperspektiv	129
5.1 Komplekse systemer	130
5.2 Kritiske infrastrukturer og viktige samfunnsfunksjoner	140
5.3 Sikkerhetsinformasjonssystemer	149
5.4 Kriseorganiseringen i Norge og ledelsessystem – eksempel på systemtenkning	156
5.5 Systemets kompleksitet kan ofte beskrives ut fra ulykkesgranskning – et eksempel	166
5.6 Systemtenkning er viktig – noen flere eksempler	172
Oppgaver	175
Videre lesning	175

KAPITTEL 6

Beslutninger i sikkerhetsarbeid	176
6.1 Hva er en god beslutning?	177
6.2 Beslutninger og karakteristikker	180
6.3 Kategorisering av beslutningssituasjoner	185
Oppgaver	204
Videre lesning	204

KAPITTEL 7

Akseptabel sikkerhet og ytelse av samfunnsfunksjoner	205
7.1 Beslutninger med grunnlag i hva som er «sikkert nok»	206
7.2 Akseptabel sikkerhet må vurderes opp mot funksjonelle krav til systemer	208
7.3 Verdier vi ønsker å beskytte, og hvordan akseptabel sikkerhet vurderes for dem	217
7.4 Beslutningsprinsipper	219

Oppgaver.....	222
Videre lesning.....	223
KAPITTEL 8	
Analysemetoder og begreper i samfunnssikkerhetsarbeidet	224
8.1 Introduksjon og oversikt over «verktøykassen» i samfunnssikkerhetsarbeidet	225
8.2 Statistikk, datainnsamling, statistiske analyser og bruk av erfaringsdata	235
8.3 Risiko – begreper og forutsetninger.....	253
8.4 Forebygging, beredskap og ytelse – begreper og forutsetninger ..	261
Oppgaver.....	268
Videre lesning.....	268
KAPITTEL 9	
Systemteoretisk sikkerhetsanalyse – STAMP, CAST og STPA	269
9.1 Hva er systemteoretisk samfunnssikkerhetsanalyse (STAMP)?.....	270
9.2 Systemteoretisk ulykkesundersøkelse basert på STAMP – (CAST) ..	274
9.3 Systemteoretisk prosessanalyse (STPA) basert på STAMP	275
9.4 Diskusjon	281
Oppgaver.....	282
Videre lesning.....	282
KAPITTEL 10	
Risiko- og sårbarhetsanalyse av samfunnssikkerheten	283
10.1 Problemstillinger en risikoanalyse kan besvare.....	284
10.2 Ulike kategorier risikoanalyseteknikker.....	288
10.3 Risikoanalysens ulike trinn	292
10.4 Kriterier for scenarioer, forebyggings- og beredskapstiltak – ideelle premisser	321
Oppgaver.....	327
Videre lesning.....	329
KAPITTEL 11	
Forebyggendeanalyse	330
11.1 Forebyggendeanalysens plass i samfunnssikkerhetsarbeidet	332
11.2 Trinnene i forebyggendeanalyseprosessen	333
Oppgaver.....	342
Videre lesning.....	343
KAPITTEL 12	
Beredskapsanalyse	344
12.1 Beredskapsanalysens plass i samfunnssikkerhetsarbeidet.....	345
12.2 Trinnene i beredskapsanalyseprosessen.....	349

12.3	Diskusjon	365
	Oppgaver.....	367
	Videre lesning.....	367
KAPITTEL 13		
	Ulykkesundersøkelser med læringsformål	368
13.1	Introduksjon	369
13.2	Læring eller ansvarsplassering?	371
13.3	Utvikling av mandat og problemstillinger i ulykkesundersøkelser ..	374
13.4	Fasene i undersøkelsesprosessen	382
13.5	Bruken av ulykkesundersøkelser	388
	Oppgaver.....	389
	Videre lesning.....	390
KAPITTEL 14		
	Kostnad–nytte-analyse	391
14.1	Planlegging, vurdering, kvalitetssikring og beslutninger om samfunnssikkerheten på statlig nivå.....	392
14.2	Kostnad–nytte-analysens grunnlag og formål med vekt på samfunnssikkerhet	393
14.3	Kostnad–nytte-faktorer	395
14.4	Kostnad–nytte-analysen – konvertering til en enhet.....	399
14.5	Avsluttende merknader.....	406
	Oppgaver.....	407
	Videre lesning.....	408
KAPITTEL 15		
	Læring i samfunnssikkerhetsarbeidet	409
15.1	Læringsbegrepet	410
15.2	Et tenkt eksempel om aspekter i beredskapsopplæringen.....	417
15.3	Utvikling av kunnskap og ferdigheter	422
15.4	Læring på individ- og gruppenivå – et skritt videre, «den gyldne middelveg»	423
15.5	Vår tilnærming til læring på individ- og gruppenivå.....	424
15.6	Læring i organisasjoner.....	430
15.7	Avslutningsvis – et forslag til evalueringsmetodikk for læring fra beredskapsøvelser.....	437
	Oppgaver.....	440
	Videre lesning.....	440
	Referanser	441
	Stikkord	457